

Валянцінкі

...Той вясной між суседзямі толькі і гутаркі было: «Волька замуж ідзе...», «Волька замуж ідзе...». І казалі ж, відаць, за каго? Аднак, сутыкнуўшыся з ёй самай, проста грэх было не спытаць: «Ну, хто ж той шчаслівы?»

Пра яго тады распытвалі, мусіць, многія, і Вольга адказвала — са шчаслівай усмешкай, з ахвотай: і як завуць, і адкуль ён родам, і на колькі старэйшы, і кім працуе...

Не здзівіла яе і пытанне, дзе маладая сям'я будзе жыць. «У нас, дома», — адказала спакойна. — Месца ж хапае. Бацькі ў адным пакоі, мы ў другім...». — «Але ж нешта плануеце — будаваць сабе ці купіць?» — «Не, ну што вы, — адхрысцілася раптам Воля, — гэта сёння так дорага ды і навшта? Бацькі ж некалі памруць»...

Даўно адбылася гэта размова, даўно запісалася-

надрукавалася і, шчыра кажучы, відаць, забылася б, але...

Класік праўду пісаў: «Нам не дано прадугадать, как наше слово отзовется...» Гадоў праз колькі адна з жанчын расказала, як, прачытаўшы гэты дыялог, не на жарт спужалася, бо разам з ёй у трохпакаёвай кватэры жылі два амаль дарослыя ўжо сыны. То-бок, не сёння, дык заўтра, і не адзін, дык другі (а то і абодва...) ажэняцца. Прычым малаверагодна, што знойдуць жонак з кватэрамі, што пойдучы некуды ў прымыці на прыватныя... Хутчэй за ўсё прывядуць нявестку ці нявестак дадому, да сябе (дакладней — да яе). І ўжо яны, тыя нявесткі, як васьм гэта дачка (!), як Волечка, хоць-нехаць ды будучы чачаць, што маці «некалі ж памрэ»...

З гэтым трэ было нешта рабіць. А вась што? Нешта купляць ці будаваць самай? З двума едакамі ў хаце? На яе невялікую зарплату? Гэ-

ЧАКАННЕ ЗІМЫ

та проста нерэальна, як той казаў! А тым больш у Мінску... Нешта прадаць? Не смяшыце мае пантофлі! Дацягнуць да пенсіі, а потым з'ехаць дамоў, у вёску да мамы (дай бог ёй здароўя!), — таксама не выйсьце, бо што яны там распачнуць — удзвюх, можна сказаць, без мужчын і ў старэнькай хаце з выгодамі на вуліцы?

Думкі круціліся ў галаве і так, і вась гэтак. «Можа, — пыталася яна сама ў сябе, — сесці на нішчымніцу — пачаць эканомію на ежы, адзенні, адпачынку, бензіне?»

І што на гэтым выйграеш? А што прайграеш?..

Можа, пашукаць сабе іншую работу — з большым заробкам? Але ж паспрабуй знайдзі яе без славуці блату... Ды і нагрузка там будзе, відаць, не меншая. Ці пацягне яна, ці справіцца, бо трэба ж дзяцей глядзець, хоць ужо і не маленькіх, трэба дом у парадку трымаць і ў

выхадныя — гэта святое — ездзіць у вёску (добра, што машына ёсць) да старэючай мамы — там заўжды работы не мерана...»

З усіх ці не сто разоў пракручаных варыянтаў больш-менш прымальным заставаўся хіба адзін: пакуль працуе і мае здароўе, шукаць запасны аэрадром (то-бок жылло для сябе) не ў сталіцы з яе шалёнымі цэнамі, нават не ў прыгарадзе, а як бы наводшыбе...

Праўду кажучы, хто пытае, той не блудзіць, хто шукае — знойдзе. У прыгожым мястэчку (юрыдычна — аграгарадку), за дзевяноста кіламетраў ад Мінска (але па добрай дарозе) прадавалася трохпакаёўка з усімі выгодамі, з так званым еўрапейскім рамонтам і нават часткова з мэбляй у кухні і спальні.

Прасілі за ўсё пра ўсё, вядома ж, нямала, але — ці пан ці прапаў — жанчына купіла.

Не без таго — ёй прыйшлося ўлезці ў даўгі і ўзяць крэдыт; каб аддаваць іх ды пагашаць, — знайсці падпрацоўку (і нават не адну). Падштурхнуць да заробкаў сыноў, «сесці» на рэжым эканоміі...

Але ж справа была таго варта! Карацей, «запасны аэрадром» (месца, дзе яна будзе жыць — потым, калі «дзеці» пажэняцца, а яна выйдзе на пенсію) у сям'і з'явіўся! Больш за тое... запрацаваў, бо ў тое мястэчка (райскі кутчак: пад вокнамі — рэчка, навокал лес) на пяць-шэсць цёплых месяцаў з ахвотай «злятаюцца» кватаранты-адпачывальнікі. А на зіму з вёскі туды едзе матуля і жыве — як тая пані, бо ў хаце чысценька, цёпленька, утульненька, бо «вада гарачая са сценкі цячэ» (гэта яна так кажа). І ні табе дровы насіць ды ў печы паліць, ні снег разграбаць, ні аўталаўку чакаць на вуліцы, ні ў лазню хадзіць у другі ка-

нец вёскі... «Я ніколі так не жыла», — кажа маці дачце.

А нядаўна і наогул выдала: «Каб не гэта кватэра, — сказала ёй, — то чаго б мне чакаць? Толькі смерці. І я б ужо дачакалася... Цяпер жа — няма калі: зімой чакую лета, каб паехаць дамоў у вёску, а летам чакую зімы».

...Вось так. І хто казаў, што не трэба слухаць людзей, не трэба запісваць іх размовы і чытаць?!

Яшчэ і як трэба!

Валянціна ДОЎНАР.

P.S. Не так даўно ў агульных знаёмых распіталася, як жыве тая Волечка?

І пачула, што ў хуткім часе пасля вяселля ў яе нарадзіўся хлопчык, што парадавацца ўнуку дзед, можна сказаць, не паспеў — памёр (у пяцьдзесят з невялічкім, раптоўна), а вась бабуля — пакуль жыве, хоць і злоўжывае, як той казаў, бо з першых дзён не ладзіць з зяцем, а цяпер ужо і з дачкой.

Радзіннае

Як ратавацца ад «благіх вачэй»?

«Нарадзілася дзіця, запрасілі на хрэсьбіны сваякоў, суседзяў, пацешыліся на малое, пасядзелі за сталом. Госці пайшлі, а немаўля ўсю ноч не спала, плакала.

Бабуля перажывала: «Сурочылі дзіця». Ці сапраўды так могуць паўплываць «благія вочы»? І як дапамагчы дзіцяці ў такім выпадку?» — чытаем мы ў некалькіх допісах падобных адно на адно пытання.

Менавіта вочы з'яўляюцца адным з інтэнсіўных каналаў энергетычнага абмену з навакольным светам, які мае двухбаковую скіраванасць: навакольны свет праз вочы ўздзейнічае на свядомасць чалавека і адначасова чалавек можа актыўна ўздзейнічаць на навакольны свет. Паводле народных уяўленняў, чалавек мог адным толькі поглядам паўплываць на лёс іншага чалавека, «адняць» здароўе, зрабіць непрацаздольным на нейкі час і г. д. Пра некаторых людзей казалі, што ад іх погляду ўсё вакол «камянее». У народнай медыцыне такое ўздзеянне завуць сурокамі (уроки, прызоры, руск. сглаз).

Пры сустрэчы з чалавекам, які быў вядомы як зайздросны, злы, імкнуліся абавязкова «абараніць» сябе славацкім абярэгам: «Ліхое вока, не глядзі на нас!»; «Чорнае вока, карае вока, памілуй нас!» або малітвай. Акрамя таго раілі ў думках акрэсліць вакол сябе кола і сказаць: «Вакол мяне кола, малявала яго не я, а Багародзіца мая». Ці, зноў жа ў думках уявіць, што знаходзіцца побач з вогнішчам, якое павінна стаць мяккой-сцяной паміж вамі і вашымі нядобразычліўцамі. Такой сцяной можа быць люстэрка, якое вы ў думках трымаеце ў руках люстраной паверхняй ад сябе, нібы пускаючы «сонечных» зайчыкаў.

У народзе існаваў шэраг магічных дзеянняў, якія трэба было

выканаць перад сустрэчай з такім чалавекам (надзець бялізну навыварат, завязаць вузлы на поясе, узяць з сабой амулет) ці адразу ж пасля яе (паказаць кукіш, сплюнуць праз левае плячо) і інш.

Часцей за ўсё ад сурокаў пакутуюць людзі, якія знаходзяцца ў так званым пераходным становішчы: дзеці да саракавога дня, таму што яны яшчэ не маюць анёла-ахоўніка, цяжарныя жанчыны і парадзіхі, маладыя на вяселлі. Адным з абярэгаў немаўляці ад сурокаў служыла тое, што да хрышчэння нікому не расказвалі яго сапраўднага імя, а таксама было забаронена хваліць дзіця, казаць, якое яно здаровае, прыгожае, румянае і г. д., бо лічылі, што такімі дзеяннямі можна ўгнавіць Нябесныя сілы, і дзіця захварэе. На вяселлі ахоўваць нявесту ад магчымых сурокаў, наступствы якіх для здароўя яе самай і асабліва будучых дзяцей маглі быць самымі непрадказальнымі, павінны былі вянок і вэлюм.

Народныя лекаркі ведалі шмат спосабаў «лячэння» сурокаў. Адзін з такіх спосабаў — загавораная вада. Раніцай бралі «непачатую» (г. зн. нікім не пітую) крынічную або вадохрышчанскую ваду, клалі ў яе тры вугольчыкі з печы, пажадана ад спальвання бярозавага палена, сыпалі тры драбкі чацвярговай солі, чыталі малітву, замову і абціралі (апырскавалі) хворага, давалі піць. У фундаментальным акадэмічным то-

ме «Замовы» (укладальнік Г. А. Барташэвіч) серыі «Беларуская народная творчасць» можна знайсці вась такую народную замову: «Госпаду Богу памалюся, Прачыстай Божай маці пакланюся. Прачыстая Божая мацёр з прастола ўставала, раба Божыя (імя) балець шаптала. Раб Божы (імя) на свет нарадзіўся, сонейкам асвятліўся, месяцам абгарадзіўся, святымі абараніўся. Як стаў за стол святых саджаці, то ад яго стала боль адступаці. Стаў святых мёдам і віном частаваці, балець пабегла з хаты ўцякаці. Як з таго свету не ўставаці, так рабу (імя) балець не знаці». Пасля такіх дзеянняў хворага прасілі абцерціся сваёй (або маці, сястры, жонкі) ніжняй кашуляй, падолам спадніцы, але абавязкова левым бокам.

Ад сурокаў бераглі не толькі людзей, але і свойскую жывёлу, больш за ўсё карову — галоўную кармацельку. «Чужыя» вочы не павінны былі бачыць, калі карова доіцца або цёліцца, каб «не знікла» малако, не «прыцягнуць» хваробы.

З той жа прычыны чужых людзей не пускалі на грады падчас пасеву або пасадкі: «Чужое вока — што хвацікі вораг, зайздросна, а зайздрасць — што іржа: увесь ураджай поедам есць!» Перад тым, як пачаць сеяць агарод, гаспадар раніцай, каб ніхто не бачыў, кідаў у калодзеж адну-дзве манеты: і для добрага ўраджаю, і каб засцерагчыся ад дурнога вока. Яшчэ адна добрая парада: нашы бабулі не пачыналі саджаць або сеяць ад плота (агароджы, мяжы), лепш каб «першай» была градка бліжэй да хаты.

Аксана КАТОВІЧ, Янка КРУК.

Дасылайце свае пытанні аб каранях і прыстасаванасці да сучаснага жыцця каляндарных і сямейна-побытавых народных традыцый і абрадаў на паштовы або электронны адрас рэдакцыі з пазнакай «Пра радзіннае».

*Недаступная сняжынка,
Я за ёй — яна далей,
Ад галінкі да ялінкі
Усцяж аснежаных алей.
Ні у полі, ні у лесе
За яе няма мілей.
За сняжынкаю-гарэзай
Сочыць бацька зімавей.
Абагрэў бы яе ласкай,
Ды пяшчотаю сваёй...
Але чую — знікне казка,
Як зімовы снег вясной.*

